

Sygn. akt III CSK 384/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa S. M.
przeciwko Ł. Z.
o zachowek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 lutego 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 29 maja 2015 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża pozwanej kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Dokonywana w toku postępowania kasacyjnego ocena skarg kasacyjnych w ramach tzw. przedsądu ma na celu wybór takich spraw, które powinny zostać rozpoznane ze względu na interes publiczny. Rozwiązanie to łączy się ściśle z charakterem skargi kasacyjnej jako szczególnego środka zaskarżenia, uruchamianego jako środek prawny nadzwyczajny przede wszystkim w interesie ogólnym i ukierunkowanego – przynajmniej ze swego założenia – do rozpatrzenia wyłącznie kwestii prawnych (materialnych i procesowych) związanych z orzeczeniem wydanym przez sąd drugiej instancji. Oznacza to, że skarga kasacyjna nie otwiera przed stroną trzeciej instancji, której celem byłoby skorygowanie błędnego, w przekonaniu strony, skarżonego orzeczenia. W związku

z tak ukształtowanym modelem zaskarżania prawomocnych orzeczeń, kodeks postępowania cywilnego ogranicza podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, a nadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Występowania zagadnienia prawnego i rozbieżności w orzecznictwie skarżąca upatruje w przyjmowaniu tak przez sądy powszechne jak i Sąd Najwyższy różnych dat wymagalności zachowku co wiąże się z ustaleniem opóźnienia, a więc i obowiązkiem zapłaty odsetek. Wskazując na trzy różne w tej materii stanowiska, skarżąca nie przeprowadza jednak ich szczegółowej analizy jakkolwiek opowiada się za wymagalnością roszczenia z tego tytułu z chwilą ogłoszenia wyroku.

W zakresie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżąca nie sformułowała żadnego zagadnienia prawnego, zatem nie ma podstaw do przyjęcia, że ta przesłanka w sprawie wystąpiła. W odniesieniu do przesłanki z pkt 2 art. 398⁹ k.p.c., nie negując rozbieżności w orzecznictwie w zakresie daty wymagalności zachowku zauważyć należy, że Sąd Najwyższy w licznych judykatach wskazywał, że skoro przepisy nie określają terminu wymagalności roszczenia z tego tytułu, powinno zostać ono spełnione przez zobowiązanego, zgodnie z art. 455 k.c., niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego do zachowku. Ustalenie wysokości zachowku na podstawie cen obowiązujących w chwili wyrokowania (por. uchwała w składzie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasada prawna, z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNC 1985, Nr 10, poz. 147, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 maja 2005 r. i z dnia 4 lipca 2012 r., I CSK 599/11 - nie publ., nadto art. 995 k.c.) nie przesądza o tym, że w każdym przypadku, dopiero od tej daty przysługują wierzycielowi odsetki. Sąd Najwyższy wskazywał, że w związku ze stabilizacją

stosunków ekonomicznych, odsetki ustawowe pełnią w mniejszym niż dawniej – w okresie transformacji i niestabilności cen - funkcję waloryzacyjną, a w większym stopniu funkcję swego rodzaju zryczałtowanego wynagrodzenia za korzystanie przez dłużnika ze środków pieniężnych należnych wierzycielowi oraz funkcję motywującą dłużnika do spełnienia świadczenia pieniężnego. Sama waloryzacja świadczenia pieniężnego dokonywana przez sąd w ramach ustalania wysokości roszczenia o zachówek, według cen obowiązujących w chwili wyrokowania, nie pozwala na uwzględnienie wszystkich negatywnych konsekwencji, jakie poniósł wierzyciel przez czas, gdy nie mógł korzystać z przysługującej mu od zobowiązanego z tytułu zachowku sumy pieniężnej. Niekiedy w okresie wyrokowania ceny, stanowiące podstawę ustalenia wysokości roszczenia z tytułu zachowku, nie są wyższe, a niekiedy nawet są niższe niż w chwili wezwania zobowiązanego do zapłaty zachowku. Prowadzi to do wniosku, że termin, od którego zobowiązany z tytułu zachowku popadł w stan opóźnienia - warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych - należy ustalić indywidualnie z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2013 r. II CSK 403/12). O stanie opóźnienia można mówić wówczas, gdy zobowiązany znał już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające mu racjonalnie ocenić zasadność i wysokość zgłoszonego roszczenia z tytułu zachowku. Może to być więc nastąpić także w dacie poprzedzającej chwilę wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2010 r., II CSK 178/10, nie publ.). Uwzględniając powyższe wypowiedzi zauważyć należy, że stwierdzona rozbieżność w orzecznictwie w zakresie daty od jakiej wierzycielowi należą się odsetki od kwoty ustalonego zachowku, skoro dyktowana jest różnymi okolicznościami sprawy, nie uzasadnia z powodu tej rozbieżności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Brak też podstaw do przyjęcia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Celem tej przesłanki jest wyeliminowanie z obrotu orzeczeń rażąco sprzecznych z prawem, bezprawnych, a występuje ona wówczas, gdy zasadność skargi kasacyjnej jest dostrzegalna od razu, na pierwszy rzut oka, wówczas gdy każdy prawnik, bez przeprowadzania wnikliwej analizy, powinien dojść do wniosku, że zarzuty skarżącego są niewątpliwe, a zaskarżone orzeczenie jaskrawo

nieprawidłowe. Chodzi więc, jak to ujął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 197/02 (OSNC 2004, nr 3, poz. 49), o szczególne, kwalifikowane wypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika. Po analizie argumentów przedstawionych przez skarżącą, Sąd Najwyższy nie znajduje wystarczających powodów dla stwierdzenia, że ta przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w rozumieniu wyżej przedstawionym, w badanej sprawie wystąpiła.

Należało zatem odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Z uwagi na wiek skarżącej i jej trudną sytuację życiową i materialną, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.